

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

Bilimsel Yayınlar Koordinatörlüğü

Bilimsel Dergiler İçin Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ) Kullanım Politikası

1. Amaç ve Kapsam

Bu politikanın amacı, üretken yapay zekâ (ÜYZ) teknolojilerinin bilimsel yayın süreçlerinde etik, şeffaf, sorumlu ve denetlenebilir biçimde kullanılmasını sağlamak; araştırma bütünlüğünü, bilimsel güvenilirliği ve akademik dürüstlüğü korumaktır.

Bu politika; dergiye gönderilen tüm makaleler ile bu makalelerin hazırlanması, değerlendirilmesi, hakemlik süreci ve yayımlanması aşamalarında görev alan yazarlar, editörler ve hakemler için geçerlidir.

Politika; DergiPark ilkeleri, COPE (Committee on Publication Ethics) rehberleri ve ulusal/uluslararası etik düzenlemeler ile uyumlu olarak hazırlanmıştır.

2. Temel İlkeler

Üretken yapay zekâ kullanımında aşağıdaki ilkeler esastır:

- İnsan sorumluluğu ve hesap verebilirlik: ÜYZ bir araçtır; üretilen tüm içeriğin etik ve bilimsel sorumluluğu insana aittir.
- Şeffaflık: ÜYZ kullanımı açıkça beyan edilmelidir.
- Doğruluk ve doğrulanabilirlik: ÜYZ tarafından üretilen her türlü bilgi, veri ve referans doğrulanmalıdır.
- Araştırma bütünlüğü: ÜYZ kullanımı; uydurma, çarpıtma ve intihal gibi etik ihlallere yol açacak şekilde kullanılamaz.
- İnsan gözetimi: Bilimsel karar, değerlendirme ve yorum süreçleri insan muhakemesine dayanır.

3. Yazarlar İçin Kurallar

Üretken yapay zekâ araçları (büyük dil modelleri, sohbet botları, görsel veya grafik üretim araçları vb.) bir makalenin yazarı olarak kabul edilemez ve yazar listesine dâhil edilemez.

Yazarlık, yalnızca insan katkısını, akademik sorumluluğu ve hesap verebilirliği ifade eder.

3.1. İzin Verilen Kullanımlar

Yazarlar, üretken yapay zekâ araçlarını aşağıdaki destekleyici amaçlarla kullanabilir:

- Dil bilgisi ve yazım denetimi,
- Metin sadeleştirme ve üslup iyileştirme,
- Özetleme ve çeviri,
- Beyin fırtınası ve fikir geliştirme (nihai metin yazarlara ait olmak kaydıyla).
- Şekil, grafik veya görsel taslak önerileri (yöntem kısmında beyan etmek koşuluyla)

3.2. Beyan Zorunluluğu

- Makale hazırlanırken üretken yapay zekâ kullanılmışsa, bu durum makale içerisinde veya derginin belirlediği özel beyan alanında açıkça belirtilmelidir.
- Beyanda;

- Kullanılan yapay zekâ aracının adı (ör. ChatGPT, Gemini, Claude, Midjourney, DeepSeek vb.),
- Kullanım amacı (metin oluşturma, literatür taraması, veri analizi, görsel üretimi vb.),
- Kullanımın kapsamı ve niteliği, ifade edilmelidir.

3.3. Yazarın Sorumluluğu

Yazarlar;

- Üretken yapay zekâ araçları tarafından üretilen veya desteklenen tüm içeriğin (metin, veri, kod, görsel vb.) bilimsel doğruluğundan, özgünlüğünden ve etik uygunluğundan tamamen sorumludur.
- ÜYZ tarafından üretilen bilgilerin doğrulanması ve uygun şekilde atıf yapılması yazarın yükümlülüğündedir.
- Yapay zekâ araçlarının üretebileceği olası hatalar, eksiklikler, yanlışlıklar veya uydurma bilgiler, yazarlar tarafından kontrol edilmelidir.

ÜYZ kullanımı, yazara ait sorumluluğu azaltmaz veya devretmez.

4. Editörler İçin İlkeler

- Editörler, üretken yapay zekâ kullanımına ilişkin beyanların varlığını ve uygunluğunu kontrol eder.
- Editöryal değerlendirme sürecinde;
 - bibliyografik tutarlılık,
 - kaynakların gerçekliği,
 - şeffaflık ilkesi gözetilir.
- Editörler, gerekli gördükleri durumlarda yazarlardan ek açıklama veya belge talep edebilir.
- ÜYZ kullanımına bağlı etik risklerin tespit edilmesi hâlinde, COPE ilkeleri doğrultusunda işlem yapılır.

5. Hakemler İçin Kurallar

- Hakemlik süreci, insan uzmanlığına dayalı bilimsel değerlendirme esasına dayanır.
- Hakemlerin;
 - değerlendirme metni yazdırmak,
 - makale içeriğini analiz ettirmek amacıyla üretken yapay zekâ kullanmaları önerilmez / sınırlandırılır (dergi tercihi göre).
- Hakemler, makalede üretken yapay zekâ kullanımına ilişkin şeffaflık ve tutarlılık konusunda editörleri bilgilendirebilir.

6. Yasaklanan Kullanımlar

Aşağıdaki kullanım biçimleri kesinlikle yasaktır:

- ÜYZ kullanılarak uydurma veri, bilgi veya kaynak oluşturulması,
- Gerçekte var olmayan yayınlara atıf yapılması,

- Başkalarına ait çalışmaların ÜYZ yoluyla dönüştürülerek kaynak göstermeden kullanılması,
- ÜYZ çıktılarının yazarın özgün katkısı gibi sunulması,
- Etik ihlali gizlemek amacıyla ÜYZ kullanımı.

Bu fiiller, bilimsel yayın etiği ihlali olarak değerlendirilir.

7. Tespit, İnceleme ve Yaptırımlar

- Dergi, gerekli gördüğü durumlarda makaleleri;
 - intihal tespit araçları,
 - üretken yapay zekâ tespit araçları kullanarak inceleyebilir.
- ÜYZ kaynaklı etik ihlal şüphesi durumunda:
 - yazardan savunma talep edilir,
 - editoryal inceleme başlatılır,
 - COPE yönergeleri doğrultusunda karar alınır.
- İhlalin niteliğine göre;
 - makalenin reddi,
 - yayımlanmış makalenin geri çekilmesi (retraction),
 - ilgili kurumlara bildirim yoluna gidilebilir.